

Kappløp om sikkerhet

ÅRSRAPPORT
2015

Svaret på økte trusler mot Norge er å redusere sårbarheter og styrke grunnsikringen.

KJETIL NILSEN, DIREKTØR

Leders beretning Kjetil Nilsen

– Mer avanserte trusler mot Norge, skriver Kjetil Nilsen.

004

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Overordnet presentasjon av NSMs oppgaver, virksomhet og ressurser.

008

Årets aktiviteter og resultater

Styrkingen av NSM gir resultater. Slik jobbet vi i 2015.

012

Styring og kontroll i virksomheten

NSM har blitt bedre, særlig på integrerte kontrollaktiviteter.

028

Vurdering av fremtidsutsikter

Alle mål skal nås innen 2017, men behovene øker kontinuerlig.

032

Årsregnskap 2015

Oppstilling av bevilgningsrapportering med kommentarer og noter.

036

Fortsatt urolige tider

Den sikkerhetspolitiske situasjonen endret seg vesentlig i 2014, og endringen akselererte ytterligere i 2015. →

Trusselaktørene bruker mer avanserte metoder og risiko- og sårbarhetsbildet er blitt mer komplekst.

INTERNASJONALE KONFLIKTER har de siste årene inneholdt et bredere spekter av virkemidler enn tidligere. Trusselaktørene bruker mer avanserte metoder, og risiko- og sårbarhetsbildet er blitt mer komplekst. Utover i 2015 økte antall mennesker på flukt til Europa kraftig, og asyltilstrømmingen til Norge økte vesentlig. Internasjonaliseringen kan føre til at konflikter andre steder får konsekvenser nasjonalt gjennom radikaliserings, trussel fra fremmedkrigere og polarisering. Flere på flukt fra konfliktråder gjør situasjonen mer uoversiktlig, og situasjonen forverres.

Disse problemstillingene berører også Nasjonal sikkerhetsmyndighet sitt ansvarsområde. Vi ser at lojalitets- og tilknytningsforholdene hos ansatte blir mer komplekse. Det stiller nye krav til arbeidet med sikkerhetsklareringer. Vi må å ha trygghet for at de som blir klarert er til å stole på.

DET DIGITALE SAMFUNN. Norge er et av verdens mest digitaliserte land. Vi forventer at samfunnets evne til å utnytte internett vil være en viktig del av den fremtidige verdiskapingen. Eksempler på dette er stordata (lagring og analyse av store mengder informasjon), skytjenester (lagring av data i serverparker) og «Internet of Things» (nettverk med fysiske objekter knyttet sammen over internett). Automatisering, digitalisering og økt bruk av roboter blir spådd å endre måten vi arbeider på. Fordi samfunnet blir mer digitalisert og bundet sammen av datanettverk øker avhengigheter på tvers av sektorer. Dette er trender NSM pekte på i vårt Sikkerhetsfaglige råd som ble gitt til forsvars- og justismyndighetene i september. Det var første gang NSM leverte innspill i form av et eget sikkerhetsfaglig råd i forbindelse med utforming av langtidspanen for Forsvaret for perioden 2017-2020.

IKT-RISIKOBILDET. NSM leverte også et annet strategisk dokument høsten 2015. Rapporten om IKT-risikobildet ble overlevert til justisministeren 1. oktober. Rapporten inngår som materiale til Samfunnssikkerhetsmeldingen som Justisdepartementet legger frem høsten 2016.

I risikobildet ser vi på utviklingstrekk, utfordringer og mulige tiltak av betydning for statssikkerhet, samfunnssikkerhet og individualsikkerhet. Ved å omhandle utfordringer både for tilsiktede og utiliserte uønskede hendelser knyttet til IKT-utstyr og internett, har rapporten et vidt nedslagsfelt.

KOMPLEKSE ANGREP. I 2015 oppdaget NSM færre alvorlige cyberangrep enn tidligere. Det blir stadig vanskeligere å oppdage avanserte cyberangrep, og for første gang på flere år ble det registrert færre alvorlige angrep av denne typen. Det gjenspeiler ikke en realitet, men snarere at evnen til å oppdage angrep er under press, noe som understreker kompleksiteten i angrepene. NSM har holdepunkter for å si at det er stor aktivitet fra ondsinnede aktører. Vi økte vår evne til å oppdage – vår deteksjonsevne – utover i 2015. For NSM er det å øke denne evnen ytterligere et svært viktig satsingsområde. I vårt sikkerhetsfaglige råd foreslår vi mange tiltak hvor blant annet en sterkere satsing på sensornettverket VDI (Varslingssystem for digital infrastruktur) er avgjørende for å avdekke og stoppe flere dataangrep mot kritisk infrastruktur.

BEDRE RESULTATER. I tråd med økte sikkerhetsutfordringer har regjeringen satset på forebyggende sikkerhet og IKT-sikkerhet. NSM er styrket betydelig i perioden, og satsingen gir resultater. Vi har mer enn doblet antall tilsyn for å sørge for at sikkerhetsgradert informasjon og skjermingsverdige

FAKTA

KJETIL NILSEN

Stilling: Direktør
Alder: 55 år
Om: Utdannet politi, jurist og har en mastergrad i ledelse. Han har også befalsutdanning fra Forsvaret og Nato Defence College.

NSM har vokst kraftig de senere årene. I tråd med økte sikkerhetsutfordringer har regjeringen satset på forebyggende sikkerhet og IKT-sikkerhet.

objekter blir godt nok sikret. Vi følger opp tilsynsobjektene langt tettere enn tidligere og gir tilbud om råd og veiledning etter at tilsyn er gjennomført. En del av tilsynet gjennomføres som dokumentkontroll. Variert tilsynsmetodikk gir mulighet for flere tilsyn med ulik fordypningsgrad.

Døgndrift på NSM NorCERT har muliggjort kontinuerlig fokus på å oppdage og håndtere dataangrep. De ansatte er en etterspurt ressurs, noe vi merket da turnoveren økte i første del av 2015. Situasjonen ble stabilisert gjennom rekruttering av nytt kvalifisert personell. Samarbeidsarenaer og relasjoner med andre sektorvise responsmiljøer, PST og E-tjenesten ble styrket i løpet av året. Det er fortsatt en sterk og økende etterspørsel etter NSMs kompetanse og tjenester. Dette kommer blant annet fra etablerte og nye sektorvise responsmiljøer som vi verdsetter etableringen av. Disse gir bedre muligheter til å skalere arbeidet.

Det var i 2015 stor etterspørsel etter råd og veiledning innen objektsikkerhet, fysisk sikring og IKT-sikkerhet. Det er god deltagelse på NSMs kursvirksomhet og konferanser.

Antallet nye sikkerhetsklareringer fortsatte gjennom 2015 å være på et høyt nivå. Behandlingstiden for klage- og klareringssaker er fortsatt for lang, men det er nedlagt et betydelig arbeid for å redusere den i 2015. Ved nyttår var antall ikke-avgjorte klagesaker betydelig redusert. Som en følge av dette forventes det at saksbehandlingstiden vil bli ytterligere redusert i 2016. Vi arbeider kontinuerlig med å forbedre prosessene knyttet til sikkerhetsklareringer.

Det er en sterk forventning til at myndighetene klarer å sikre virksomheter og samfunn. Myndighetene har et stort ansvar, men det er åpenbart at vi ikke kan gjøre dette alene. Det er norske virk-

somheter som selv har primæransvaret for egen sikkerhet. Virksomhetene må fokusere på det de kan gjøre noe med. Svaret på flere og nye trusler, er å redusere sårbarheter. Grunnsikring er den enkeltes ansvar. Viktige tiltak på kort sikt er å profesjonalisere arbeidet med sikkerhet i virksomhetene. Det er samtidig utfordrende at kompetansetilfanget innen IKT-sikkerhet er begrenset.

Det er særlig fem områder NSM vil fokusere på utover i 2016

- ▶ Arbeide videre med å etablere det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet
- ▶ Styrke evnen til å varsle, bistå og koordinere håndtering av cyber-angrep
- ▶ Øke tilsyns- og kontrollaktiviteten
- ▶ Videreutvikle og styrke kompetansemiljøene i forebyggende sikkerhetsarbeid
- ▶ Arbeide med å redusere saksbehandlingstiden for sikkerhetsklareringer

Kolsås, 22. april 2015

Kjetil Nilsen
Direktør

Dette er Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er Norges ekspertorgan for informasjons- og objektsikkerhet, og det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet. Direktoratet er nasjonal varslings- og koordineringsinstans for alvorlige dataangrep og andre IKT-sikkerhetshendelser. →

Sikkerhetsbevisstheten hos den jevne nordmann – som leder, kollega eller privatperson – påvirker både rikets sikkerhet, samfunnets sikkerhet, og egen sikkerhet.

NSM ER EN EOS-TJENESTE (etterretnings- overvåkings- og sikkerhetstjeneste). Noe informasjon om virksomheten vil derfor ikke kunne presenteres i denne årsrapporten på grunn av reguleringer i sikkerhetsloven. Slik informasjon vil fremgå av NSMs resultat- og kontrollrapporter (RKR) til Forsvarsdepartementet.

RIKETS SIKKERHET, SAMFUNNSSIKKERHET OG INDIVIDETS SIKKERHET. Nasjonal sikkerhetsmyndighet skal beskytte sikkerhetsgradert informasjon og skjermingsverdige objekter mot spionasje, sabotasje, terror og andre tilskuede uønskede handlinger.

Vi utøver ansvaret i tråd med Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven), Lov om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar, og forskrift om fotografering mv. fra luften og kontroll av luftfotografier og opptaksmateriale fra luftbårne sensorsystemer.

NSMs oppgaver innebærer blant annet å stille krav, føre tilsyn og kontroll, samt bygge kompetanse hos landets over 600 virksomheter som er omfattet av sikkerhetsloven. Vi produserer kryptonøkler for å beskytte sikkerhetsgradert informasjon, og er fagmyndighet for arbeidet med sikkerhetsklareringer i Norge. NSM har også egen sertifiseringsmyndighet for IT-sikkerhet i produkter og systemer (SERTIT).

Som nasjonal fagmyndighet for IKT-sikkerhet, skal NSM understøtte og bidra til utøvelsen av Forsvarsdepartementets og Justis- og beredskapsdepartementets ansvar på IKT-sikkerhetsområdet. Justis- og beredskapsdepartementet har samordningsansvaret for forebyggende IKT-sikkerhet i sivil sektor ved kgl. res. 22. mars 2013. Samordningen skal blant annet gjennomføres ved å videreutvikle NSM som det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet i Norge. Dette skal bidra til bedret IKT-sikkerhet i samfunnet, og til å møte utviklingen i det stadig mer komplekse IKT-risikobildet.

Den digitale utviklingen har økt sårbarheten betydelig alle deler av samfunnet. Det påvirker våre ansvarsområder. NSM skal varsle om og koordinere håndteringen av alvorlige dataangrep mot kritisk infrastruktur og samfunns-

viktige funksjoner gjennom NSM NorCERT (Norwegian Computer Emergency Response Team).

Vi er alle avhengige av digitale systemer som fungerer. Sikkerhetsutfordringene omfatter alle nivåer i samfunnet, fra beskyttelse av enkeltpersoners PC-er og mobile enheter, til beskyttelse av systemer som er avgjørende for kritiske samfunnsfunksjoner.

NSM skal utvikle, vedlikeholde og løpende formidle et helhetlig IKT-risikobilde, som omfatter risiko-forhold knyttet til både statssikkerhet, samfunnsikkerhet og individsikkerhet. NSM skal identifisere og foreslå tiltak for å bedre sikkerhetstilstanden, gi anbefalinger og fremme forslag til nasjonale krav på området.

Folk flest er viktige for sikkerheten i samfunnet. Det er helt vanlige folk som ivaretar sin egen og andres sikkerhet på arbeidsplassen, som behandler sensitiv informasjon, datamaskiner, mobiltelefoner og nettbrett, og som bidrar til en god sikkerhetskultur. Sikkerhetsbevisstheten hos den jevne nordmann – som leder, kollega eller privatperson – påvirker både rikets sikkerhet, samfunnets sikkerhet, og egen sikkerhet. Derfor er vi opptatt av å øke bevisstheten om sikkerhet i hele samfunnet, i samarbeid med andre offentlige og private aktører.

GRENSEFLATER. NSM har som sektorovergripende direktorat grenseflater mot, og samarbeider med en rekke ulike aktører, blant annet:

- ▶ Virksomhetene selv, som har primæransvaret for egen sikkerhet. Forsvaret er en av de største virksomhetene vi samarbeider med. Vi samarbeider også nært med store private selskaper som blant annet eier kritisk infrastruktur.
- ▶ Poliets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten.
- ▶ En rekke ulike sektormyndigheter, som Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom), Finanstilsynet og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).
- ▶ Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB)
- ▶ Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI) i forbindelse med sektorovergripende IKT-sikkerhetstiltak i statsforvaltningen. ☉

NSM i vekst

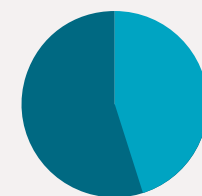
Nasjonal sikkerhetsmyndighet har de siste tre årene vært i sterk vekst. Siden 2012 har driftsbudsjettet økt med over 48 prosent, 74 nye årsverk er på plass, og vi har utvidet virksomheten med nye lokaler i Oslo-området. Veksten fortsatte ikke i like stor grad i 2015. Året er brukt til å fortsette videreutviklingen av NSM for å møte økt etterspørsel og økte forventninger fra samfunnet.

UTVALGTE NØKKELTALL FRA ÅRSREGNSKAPET

Økonomiske størrelser er justert til 2015-kroner

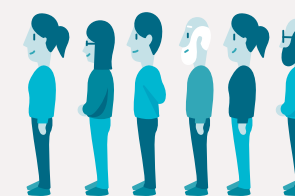
Nøkkeltall fra årsregnskapet 2012-2015	2015	2014	2013	2012
Antall årsverk	218	209	179	144
Samlet tildeling post 01-99	235 261 000*	240 588 494	216 754 568	193 048 387
Utnyttelsesgrad post 01-29	98,5 %	97,4 %	99,7 %	100,0 %
Driftsutgifter	254 341 994	255 162 078	229 995 050	171 415 706
Andel investeringer	9,5 %	9,5 %	11,4 %	18,0 %
Lønnsandel av driftsutgifter	61,4 %	58,4 %	53,2 %	58,4 %
Lønnsutgifter pr årsverk	716 670	713 355	683 353	694 728

*Reduksjonen har å gjøre med innføring av nettoføringsordningen for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen

48%

Driftsutgifter har økt med 48 prosent fra 2012 til 2015

218

Antall årsverk har økt fra 144 i 2012, til 218 i 2015.

Styrking gir resultater

Styrkingen av Nasjonal sikkerhetsmyndighet gir resultater. I 2015 behandlet vi flere saker, gjennomførte flere tilsyn og fortsatte styrkingen av objektsikkerhet. Utdfordringen er økt etterspørsel etter våre tjenester, og en fortsatt konkurranse om kritisk kompetanse. →

IVERKSETTINGSBREVET for langtidsplanen i forsvarssektoren formaliserer Forsvarsdepartementets oppdrag til NSM, og er basert på Stortingets behandling av Innst. 388 (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012) *Et forsvar for vår tid*. Iverksettelsesbrevet gir mål, oppdrag, føringer og rammer til etatssjefene i forsvarssektoren for det enkelte gjennomføringsår. Langtidsplanen gir fire satsingsområder for Nasjonal sikkerhetsmyndighet ut perioden 2016.

► **Styrking av NSM NorCERT-funksjonen**

NSM har styrket bemanningen, og har 24 timers vakt i operasjonssenteret for å varsle og koordinere håndteringen av alvorlige dataangrep. Vi bistår i håndteringen, deler informasjon med stadig flere virksomheter, og støtter aktivt i oppbyggingen av sektorvise responsmiljøer for håndtering av dataangrep.

► **Utvikling av tilsynskapasitet og -aktivitet**

I fjor gjennomførte vi flere tilsyn enn tidligere. Vi bruker ulik tilnærming i tilsynene, og har både stedlige tilsyn og dokumentbaserte tilsyn.

► **Styrke objektsikkerhetsarbeidet**

NSM ga i fjor utstrakt rådgivning og holdt flere kurs og foredrag for å styrke arbeidet med sikring av skjermingsverdige objekter. Skjermingsverdige objekter er IKT-systemer, bygg, installasjoner og annen infrastruktur som må beskyttes spesielt mot spionasje, sabotasje, terror og andre alvorlige handlinger.

► **Videreutvikle og styrke kompetansemiljøene**

NSMs kurssenter åpnet i Sandvika i 2014 og har etter snart to års drift vist seg svært viktig for å heve kompe-

tansen i sivil sektor når det gjelder forebyggende sikkerhet. Senteret leverer et bredt kurstilbud også til Forsvaret, og drives i nært samarbeid med Forsvarets sikkerhetsavdeling. Forsvaret benytter kurssenteret til kurs for sine ansatte og relevante målgrupper.

ENNÅ IKKE FULL MÅLOPPNÅELSE. NSM arbeider for å nå alle strategiske mål i langtidsplanen innen utgangen av 2016. Vi ligger foreløpig an til god måloppnåelse innen områdene økonomistyring, tilsyn, styrking av objektsikkerhetsarbeidet, og råd og veiledning. På andre områder opplever vi stadig større etterspørsel fra samfunnet som vi per i dag ikke er i stand til å etterkomme. Det gjelder blant annet utvikling av sikkerhetstiltak, hvor vi har stor etterspørsel spesielt fra Forsvaret, og bistand til håndtering av dataangrep, hvor vi jobber med å effektivisere prosessene knyttet til dette området for samfunnet som helhet. Når det gjelder arbeidet med sikkerhetsklareringer, har mye innsats gjennom året vært konsentrert om å korte ned saksbehandlingstiden og fjerne restanser. Flere komplekse saker og tidligere års økning i anmodninger om klarering, sammen med utfordringer knyttet til innføring av nytt saksbehandlingssystem (MIMIR), har over tid ført til lenger saksbehandlingstid. NSMs innsats på området har likevel ført til at mengden restanser med hensyn til klage- og klareringssaker til NSM i praksis er fjernet.

I henhold til iverksettelsesbrevet har NSM sju strategiske mål som vi skal oppfylle innenfor gjeldende langtidsperiode. Dette kapitlet gir et sammendrag av måloppnåelsen. ☺

MÅL 1:

Styrket forebyggende sikkerhet

NSMs tilsyn skaper omfattende behov for IKT-rådgivning. Det er krevende å møte dette behovet, men Godkjenningsordningen skal øke kapasiteten vesentlig.

MÅL. NSM skal videreutvikles som det sentrale direktorat for beskyttelse av informasjon og infrastruktur av betydning for samfunnskritiske og andre viktige samfunnsfunksjoner. Arbeidet med å etablere og videreutvikle robusthet i samfunnet skal styrkes. Tiltakene skal være balanserte, og på et nivå som er hensiktsmessig for samfunnet. NSM skal så langt det er praktisk mulig utnytte synergier med andre virksomheter nasjonalt og internasjonalt for å løse oppgaver på en rasjonell måte.

RESULTATER. NSM etablerte høsten 2014 et nytt kurscenter for forebyggende sikkerhet i Sandvika. Etterspørselen etter kurs ble i 2015 dekket nær 100 prosent. Evalueringen etter kursene viser at over 80 prosent er fornøyde. Senteret drives i nært samarbeid med Forsvarets sikkerhetsavdeling.

NSM fortsetter satsingen på å styrke sikringen av skjermingsverdige IKT-systemer, bygg, installasjoner og annen infrastruktur. I løpet av 2015 gjennomførte vi utstrakt rådgivning, og totalt har 65 private og offentlige virksomheter mottatt råd og veiledning om objektsikkerhet og fysisk sikring i ulike former. To kurs i fysisk sikring er avholdt.

I 2015 utga vi en veileder i terrørsikring sammen med Politiets sikkerhetstjeneste og Politidirektoratet. Videre ble det laget en ny veileder i sikkerhetsstyring som er tilrettelagt også for virksomheter som ikke er underlagt Sikkerhetsloven. Veilederen i fysisk sikring mot ulovlig inntrengning ble oppdatert.

NSM er kontinuerlig i dialog med utdanningsinstitusjoner om samarbeid for rekruttering og utveksling av masterstudenter innen IKT-området. Særlig viktig er fagområdene kryptologi, tekniske sikkerhetsundersøkelser og inntrengningstesting. Sammen med flere samarbeidspartnere har vi også videreført satsingen ved Center for Cyber and Information Security (CCIS) ved NTNU på Gjøvik.

NSM har stilt midler til disposisjon for et professorat ved universitetet.

Intern forskning på grunnleggende forhold for neste generasjon nettverksskrypto har fortsatt i 2015. Dette utviklingsarbeidet er nødvendig for at Norge skal ha tilgang på moderne sikre løsninger. NSM vil fortsette arbeidet for at dette skal få prioritet.

VURDERING OG RESSURSUTNYTTELSE. Til tross for styrking på flere områder, er det fremdeles et gap mellom samfunnets behov for videreutvikling av forebyggende sikkerhetstiltak og vår evne til møte dette behovet. Det nye kurscenteret i Sandvika effektiviserer arbeidet med kompetanseheving gjennom å samle aktivitet på ett sted, og utnytte kompetansen i og utenfor NSM på en mer samordnet måte. Samarbeidet med en rekke ulike akademiske miljøer som NTNU, Sintef og CCIS bidrar også til en god ressursutnyttelse på nasjonalt nivå. Bruk av fulldigitale løsninger innen neste generasjons kryptoløsninger vil dessuten bidra til en vesentlig effektivisering innen feltet.

UTFORDRINGER OG RISIKO. Vi ser at det finnes en rekke sentrale prosjekter hvor NSM ikke ser seg i stand til å kunne gi nødvendig støtte innenfor IKT-rådgivning. I tillegg ser vi at våre tilsyn genererer et omfattende behov for IKT-rådgivning hos virksomhetene. Det er positivt at virksomhetene i større grad etterspør rådgivningstjenester, men det er krevende å oppfylle behovet. NSM er i ferd med å etablere en godkjenningsordning for private rådgivningstjenester. En slik ordning skal bidra til å øke kapasiteten på samfunnsnivå vesentlig.

FAKTA

KRYPTONØKLER

46 288

NSM produserer nøklene som låser opp Norges mest hemmelige informasjon. I fjor produserte vi 46 288 kryptonøkler.

700

NSM når stadig flere med viktige budskap om sikkerhet. Den årlige sikkerhetskonferansen i Oslo kongressenter har på få år fått over dobbelt så mange deltakere, og samlet i 2016 totalt 700 personer.

MÅL 2:

Effektiv håndtering av sikkerhetstruende hendelser på nasjonalt nivå

—

Dette er i praksis et våpenkappløp og vi forventer at antall angrep vil øke fremover.

MÅL. Håndtering av sikkerhetstruende hendelser er først og fremst et virksomhetsansvar. Dagens risikobilde er imidlertid slik at en effektiv håndtering av sikkerhetstruende hendelser vil kreve høy grad av situasjonsoversikt og koordinering på tvers av samfunnssektorer, mellom land og internasjonale organisasjoner. NSM må se mulighetene, ta initiativ og samarbeide med eksisterende aktører. Sikkerhetsutfordringer skal oppdages og håndteres raskt og effektivt, negative konsekvenser skal bli minst mulige, og læringseffekten skal raskt omsettes i forbedrede tiltak.

RESULTATER. NSM NorCERT varslet og håndterte 22 alvorlige dataangrep mot Norge i 2015. Det er en nedgang fra 88 alvorlige saker året før. Hovedårsaken til reduksjonen i antallet hendelser er:

- ▶ Hendelsene øker i kompleksitet og omfang og krever mer arbeidsinnsats for å håndtere hver enkelt hendelse.
- ▶ I 2015 gjorde NSM NorCERT en tydeligere prioritering av bistanden til håndtering av hendelser, med spesielt fokus på eiere av kritisk infrastruktur eller samfunnskritiske funksjoner.

Angrep som er avdekket i 2015 er større, mer avanserte og mer komplekse enn før. Derfor kan nedgangen ikke tolkes som at trusselen har blitt mindre. Tvert i mot har NSM holdepunkter for å si at det er stor aktivitet fra trusselaktører. Angriperne utvikler sine teknikker raskere enn utviklingen av mottiltak. Dette er i praksis et våpenkappløp og vi forventer at slike angrep vil øke fremover.

Totalt ble det behandlet 20 886 saker i NSM NorCERT i 2015. Det er en økning på over 3000 saker siden 2014. Håndteringen blir ofte gjort ved å varsle nasjonalt eller internasjonalt, foreta individuellanalyse av hendelser eller be om bistand.

Antall deltakere i NSMs sensornettverk VDI (varslingssystem for Digital Infrastruktur) har fortsatt å øke.

Varslingssystemet består av sensorer som plasseres i nettverket til noen av Norges største og viktigste private og offentlige virksomheter. NSM NorCERT overvåker datatrafikken og bidrar til å beskytte virksomhetene mot dataangrep og industrispionasje.

VURDERING OG RESSURSNYTTTELSE. Det er positivt at saker oppdages og håndteres. Etterspørselen etter tjenestene våre er imidlertid stor, og økende. En ny strategi for håndtering er på plass og vil klargjøre og effektivisere håndteringen av IKT-hendelser på nasjonalt nivå. Oppbyggingen av sektorvise responsmiljøer vil også gi en bedre ressursutnyttelse for samfunnet som helhet.

UTFORDRINGER OG RISIKO. For å kunne oppdage sikkerhetsutfordringer, håndtere disse raskt og effektivt, trenger vi høyt utdannede og kompetente medarbeidere. Flere har skjont at sikkerhetskompetanse innen IKT både er lønnsomt og viktig. Konkurransen om de dyktigste personene er merkbart og gir NSM utfordringer med å rekruttere og beholde medarbeidere for å opprettholde vår operative evne.

Vårt nasjonale sensorsystem (VDI-sensorene) gir et bilde av hvilke angrep som rammer samfunnsviktige norske virksomheter. Sensorsystemet er svært viktig for den nasjonale evnen til å oppdage og håndtere cyberangrep. Vi mener denne evnen er for svak blant annet fordi en for lav andel av norsk kritisk infrastruktur og viktige samfunnsfunksjoner er omfattet av sensorsystemet. Systemet er i dag basert på frivillig deltakelse og private aktører må finansiere deltakelse selv. Situasjonsbildet knyttet til sårbarheter i viktig norsk IKT-infrastruktur er derfor avhengig av at aktuelle selskaper ønsker å være med i samarbeidet.

Det stadig økende omfanget av antall saker medfører at NSM NorCERT ikke i tilstrekkelig grad klarer å møte etterspørselen etter bistand til hendelseshåndtering i virksomhetene. ☹

FAKTA DATAANGREP

NSM håndterte 22 alvorlige dataangrep i 2015. Angrepene handler stort sett om dataspionasje mot store eller spesielt viktige virksomheter i offentlig eller privat sektor. Kategoriseringen er basert på vurderinger som blir gjort fortløpende av operativ avdeling.

20 886

NSM NorCERT behandlet 20 886 saker i 2015. Det er en økning på over 3000 saker siden 2014. Håndteringen blir ofte gjort ved å varsle nasjonalt eller internasjonalt, foreta individuellanalyse av hendelser eller be om bistand.

MÅL 3:

Redusere samfunnets sårbarheter gjennom kontroll og tilsyn

Vi har doblet antall tilsyn og opplevd stor økning i etterspørsel etter råd og veiledning.

MÅL. NSMs evne til å planlegge, gjennomføre og følge opp et årlig tilsynsprogram skal styrkes i løpet av perioden. Tilsynsprogrammet skal inneholde et representativt utvalg av tilsynsobjekter basert på risikovurdering, med faglig spredning og nok fleksibilitet til å fange opp behov for undersøkelser som dukker opp. NSM skal øke bruken av tekniske kontroll- og undersøkelsestiltak, og samordne disse med ordinære tilsynsaktiviteter. NSM skal godkjenne datasystemer som skal behandle sikkerhetsgradert informasjon før de tas i bruk.

RESULTATER. NSM har økt antallet tilsyn fra 27 i 2014 til 54 i 2015, noe som vil gjøre sikkerheten bedre hos flere virksomheter. Vi har i 2015 benyttet en mer fleksibel metodisk tilnærming. Hensikten er å kunne gjennomføre tilsyn med flere virksomheter, og dermed bidra til å redusere sårbarheter i samfunnet og forbedring av sikkerheten hos flere.

Etter tilsyn får alle virksomheter tilbud om råd og veiledning fra NSM. I løpet av 2015 har vi opplevd en vesentlig økning i etterspørselen. Vi jobber for å styrke tilbudet ytterligere, slik at virksomhetene settes bedre i stand til å lukke avvik etter tilsyn. Fra og med 2015 gir NSM en anbefaling til virksomhetene om hvilke avvik som bør korrigeres først.

NSM gjennomfører også tekniske undersøkelser for å sikre møterom mot avlytting eller innsyn. Undersøkelsene gir NSM grunnlag for å gi råd

eller pålegg om å redusere sårbarhetene. Forsvaret utgjorde 68 prosent og statlig sektor for øvrig utgjorde 32 prosent av objektene hvor NSM gjennomførte slike undersøkelser i 2015.

NSM sikkerhetsgodkjenner IKT-systemer som skal behandle gradert informasjon. I 2015 fattet vi 269 vedtak om sikkerhetsgodkjenning av IKT-systemer. Vi har også mottatt 656 rapporter om IKT-systemer som har blitt sikkerhetsgodkjent lokalt i virksomheter. NSM har i 2015 jobbet med videreutvikling av prosessen for sikkerhetsgodkjenning, spesielt med roller, ansvar og leveranser i prosessen.

VURDERING OG RESSURUTNYTTELSE. Vi vurderer resultatene fra tilsyn som gode. Flere tilsyn er gjennomført, og en ny prosess for sikkerhetsgodkjenninger vil føre til bedre ressursutnyttelse fremover.

UTFORDRINGER OG RISIKO. Endringer i ressurs-situasjonen eller større uforutsette aktiviteter vil kunne påvirke gjennomføringen av tilsyn. Dette følges opp i løpende risikovurderinger.

NSM vil jobbe kontinuerlig med å gjennomføre stadig flere tilsyn innen teknisk IKT-sikkerhet. Denne typen tilsyn krever spesialkompetanse. NSM vil derfor fokusere på dette ved rekruttering av revisjonspersonell. ☉

FAKTA TILSYN

54

NSM øker antallet tilsyn for å styrke sikkerheten. I 2015 gjennomførte vi 54 tilsyn.

269

Før et IKT-system tas i bruk for sikkerhetsgradert informasjon, må det sikkerhetsgodkjennes av NSM. I fjor sikkerhetsgodkjente vi 269 IKT-systemer.

MÅL 4:

Redusere samfunnets digitale sårbarhet

NSM er en nasjonal koordinerende IKT-sikkerhetsmyndighet, og legger til rette for godt samarbeid mellom aktørene på feltet.

MÅL. NSM skal støtte Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet i deres ansvar på IKT-sikkerhetsområdet. I denne rollen skal NSM vedlikeholde og løpende formidle et helhetlig IKT-risikobilde, som omfatter risikoforhold knyttet til statssikkerhet, samfunnssikkerhet og individualsikkerhet. NSM skal identifisere og foreslå nasjonale tiltak og krav på området, samt være en selvstendig høringsinstans. Videre skal NSM bidra til politikkutformingen nasjonalt og internasjonalt, herunder bistå i utarbeidelsen av nasjonale strategier og i oppfølgingen av dem. NSM skal være den nasjonale koordinerende IKT-sikkerhetsmyndigheten og legge til rette for godt samarbeid mellom alle aktører innen fagfeltet.

RESULTATER. NSM har i løpet av 2015 levert en rekke underlag til våre styrende departementer, med tiltak for å redusere digitale sårbarheter. Risiko 2015 ble levert i mars, Sikkerhetsfaglig råd i september, og rapporten Helhetlig IKT-risikobilde ble levert i oktober. Disse tre rapportene gir samlet og hver for seg unik innsikt i sikkerhetstilstanden i Norge. I tillegg har NSM levert ukentlige sikkerhetsrapporter til departementene. Rapportene inneholder korte oppsummeringer av de alvorligste hendelsene i rapporteringsperioden. I løpet av året har vi gitt en rekke orienteringer og deltatt i referansegrupper. I tillegg har vi deltatt i et større antall arbeider og utredninger som støtte til beslutninger på nasjonalt nivå, blant annet gjennom etablering av sektorvise responsmiljøer for hendeshåndtering. NSM opprettet en seksjon for IKT-rådgiving i 2014. I 2015

ble seksjonen fullt bemannet og operativ. Dette forsterker ytterligere NSMs evne til å utarbeide tiltak og gi råd om IKT-sikkerhet.

NSM har deltatt på flere øvelser i 2015, blant annet Cyber 2015 koordinert av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og NATO-øvelsen CMX 2015 som innbefattet et omfattende alliert og nasjonalt cyberspill.

VURDERING OG RESSURSUTNYTTELSE. NSM har levert godt på området i 2015. Flere kompetansmiljøer internt i NSM bidrar sammen til å løfte nivået og kvaliteten på rådene NSM gir på nasjonalt nivå, og styrker evnen til å foreslå tiltak som reduserer den digitale sårbarheten i samfunnet.

UTFORDRINGER OG RISIKO. Økt fokus på IKT-sikkerhet i samfunnet gjør at IKT-sikkerhetskompetanse så vel som NSMs kompetanse, er etterspurt. Dette medfører at NSM må konkurrere med flere aktører om høyt kompetente medarbeidere. Det er sannsynlig at antall oppdrag og leveranseforventninger innenfor dette strategiske målet vil øke. ☉

FAKTA

SIKKERHETS-
RAPPORTER

51

51 sikkerhetsrapporter fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet ble levert departementene i 2015. Rapportene inneholder oppsummeringer av alvorlige hendelser. I tillegg gir NSM en rekke orienteringer og deltar i referansegrupper og interne prosesser i forvaltningen knyttet til IKT-sikkerhet.

MÅL 5:

Sikre aktivitet i tråd med økonomiske ressurser

NSM utøver stram økonomistyring for å få maksimal aktivitet ut av tildelte midler.

MÅL. NSM skal utvikles i et langsiktig perspektiv som sikrer at økonomiske ressurser, oppgaver og ambisjonsnivå er i samsvar. De kapasiteter som det investeres i, skal kunne driftes over tid på et fastlagt virksomhetsnivå. Høy kvalitet på planer og grunnlagsdokumenter skal sikre evnen til kostnadseffektiv og rasjonell drift. Ressursene må i størst mulig grad kanaliseres slik at de understøtter brukerrettede leveranser.

RESULTATER. NSMs driftsutgifter på kapittel 1723 i 2015 utgjør 223,9 millioner kroner, mens driftsinntekter utgjør 24,9 millioner kroner. Netto driftsutgifter er dermed 199,0 millioner. Samlet tildeling er 203,7 millioner kroner. Resultatet innebærer et mindreforbruk på 4,7 millioner kroner, som tilsvarer 2,3 prosent av tildelingen.

NSMs utgifter til forskning og utvikling (FoU) og investeringer på kapittel 1760 utgjør 30,5 millioner kroner. Her er tildelingen 31,5 millioner kroner. Resultatet innebærer et mindreforbruk på 1,0 millioner kroner, som tilsvarer 3,2 prosent av tildelingen.

NSMs FoU-virksomhet er av betydning for måloppnåelsen. Aktiviteten innen området er jevnt høy, og NSM gjennomfører en aktiv styring av prosjektporteføljen for å utnytte tildelte midler best mulig.

I 2014 opprettet NSM et kurscenter for å styrke kompetansen på forebyggende sikkerhet. Målet var at senteret skulle være selvfinansierende i 2015. På grunn av enkelte uforutsette hendelser, ble

resultatet et underskudd på 0,4 millioner kroner. Det vil iverksettes ulike tiltak for å balansere budsjettet for 2016.

Se for øvrig kapittel 6, årsregnskap, for nærmere detaljer.

VURDERING OG RESSURSNYTTELSE. Samlet sett har NSM brukt 97,6 prosent av tildelte midler i 2015, som er på nivå med foregående år. NSM utøver en stram økonomistyring, og det gjennomføres to interne budsjettrevisjoner årlig for å sikre best mulig utnyttelse av tildelte midler. Lønnsutgifter utgjør 61,4 prosent av samlede utbetalinger, og følges opp særskilt for å ha god kontroll og sikre god ressursutnyttelse. I 2015 innførte NSM krav om å gjennomføre billigere og mer effektive reiser. Dette har medført reduserte reiseutgifter, uten at reiseaktiviteten er redusert i omfang.

UTFORDRINGER OG RISIKO. Over tid har det vært utfordrende å rekruttere og beholde medarbeidere med spesialisert kompetanse innen noen fagområder. I perioder har stillinger blitt stående ledige som følge av dette. I tillegg til de direkte følgene dette får for leveransene, kan det også medføre lavere utnyttelse av tildelte budsjettmidler. NSM fokuserer på medarbeiderutvikling samt riktig og effektiv rekruttering for å redusere risikoen. De avdelingene som opplevde over gjennomsnittlig høye personellutskiftninger tidlig i 2015, hadde en stabilisert situasjon ved årets utgang. ☺

FAKTA DRIFT

254

NSMs samlede driftsutgifter for 2015 utgjorde 254 millioner kroner. NSM hadde et mindreforbruk på 2,3 prosent av bevilgningen.

450

450 deltakere ble kurset i forebyggende sikkerhet på NSMs nye kurscenter i Sandvika i 2015.

MÅL 6:

Effektivisering og videreutvikling av NSM

NSM har hatt økt aktivitet på mange områder i 2015.

MÅL. NSMs ressurser skal benyttes effektivt, og effektivisering av NSM skal gjennomføres slik at det realiseres gevinster både når det gjelder produktivitet, kvalitet og effektivitet. NSM skal frigjøre minimum 0,5 prosent av utgiftsrammen årlig.

RESULTATER. NSM har gjennomført 54 tilsyn i 2015. Dette er en dobling i forhold til 2014. Økningen kommer som følge av at NSM har hatt en mer fleksibel tilnærming ved gjennomføring av tilsyn for å kunne kontrollere flere, og for å forbedre sikkerheten hos flere virksomheter. Det har i tillegg vært et sterkt fokus på forbedring av interne rutiner og prosesser for å øke leveranseevnen.

NSM NorCERT er styrket de siste årene. I 2015 ble det gjennomført et omfattende arbeid for å videreutvikle NSMs operative aktiviteter, herunder NSM NorCERT. Utviklingsarbeidet omfattet blant annet ledelse, mål- og strategi, organisering, teknologi, rutiner og prosesser. Målet er å øke leveransene. NSM jobber for tiden med ytterligere effektivisering av arbeidet med å varsle og håndtere dataangrep på nasjonalt nivå.

NSM er fagmyndighet for sikkerhetsklareringer i Norge, og innhenter alle personopplysninger som blir brukt av landets klareringsmyndigheter. NSM er også klageorgan.

I 2015 har NSM klart å redusere køen av saker som har ligget til behandling etter at antall saker i 2013 økte med 70 prosent, og etter at vi i 2014

fikk flere utfordringer ved innføring av nytt data-system for klareringssaker. Arbeidet med sikkerhetsklareringer har hatt høyeste prioritet for å komme på rett nivå.

VURDERING OG RESSURSUTNYTTELSE. Personell-sikkerhetsområdet utgjør for tiden en stor utfordring for NSM. Vi har derfor iverksatt en rekke tiltak for å bedre situasjonen. Intern allokering har gitt en tilfredsstillende ressursituasjon, og nye ansatte i 2015 har bedret ressursituasjonen ytterligere. Det er gjennomført en internrevisjon av området i 2015 med leveranse i 2016 for å legge til rette for ytterligere effektivisering.

UTFORDRINGER OG RISIKO. NSM NorCERT har i løpet av året opplevd stor konkurranse om kritisk kompetanse. Det er likevel en betydelig styrket og mer robust funksjon sammenliknet med tidligere år, og personellsituasjonen er nå stabil. ☺

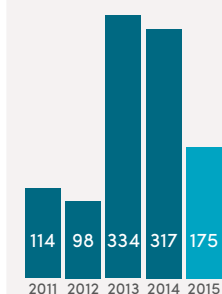
FAKTA

LISENSER

175

Alle som skal ta foto fra lufta med droner utenfor synsrekkevidde eller til profesjonelt bruk må søke om lisens fra NSM. Endringer i praktiseringen av regelverket vil føre til at færre trenger å søke om lisens i årene fremover. I 2015 behandlet NSM 175 slike lisenser.

Lisenser til foto fra luft

MÅL 7:

Riktig kompetanse til oppgaveløsningen i NSM

MÅL. Skal forsvarssektoren ha samme operative evne i de neste tiårene, må sektoren starte planleggingen nå og tenke fremover. Forsvarssektorens satsing på, og arbeid med kompetansereformen «Kompetanse for en ny tid» handler om dette, og erkjennelsen av å sette menneskene og kompetanse i sentrum som sin viktigste ressurs. Kompetansereformen retter sektorens oppmerksomhet mot kompetente medarbeidere som nøkkelen til at sektoren også i fremtiden kan løse sine oppdrag med å trygge landet vårt.

«Den nye tiden» har truffet NSM, både gjennom at oppgaveporteføljen er endret, og at antall oppgaver og kompleksiteten i dem vokser. Dette har blant annet resultert i at NSM over flere år har vokst. I 2015 vokste antall ansatte fra 232 ved inngangen av året til 241 ved utgangen av året. Ser vi tilbake til inngangen av 2012 så hadde NSM 140 ansatte. Antallet faktisk utførte årsverk i 2015, definert som en person i 100 prosent stilling i et helt år, var 218 i 2015.

RESULTAT. NSM er en av fem etater i forsvarssektoren, og deltar aktivt i arbeidet med kompetansereformen. Arbeidet startet med at sektoren utviklet en felles HR-strategi. Denne strategien er NSM i ferd med å implementere i sitt HR-arbeid. I 2015 jobbet NSM langs tre spor. Det første sporet handler om i større grad å kunne faktabasere beslutningsgrunnlaget vårt, tydeliggjøre leveransekjeder og få på plass en strategi. Dette igjen leder og henger sammen med vårt andre spor – en sterk satsning innen strategisk rekruttering og profilering. Kompetanse- og behovsanalyser er nøkkelen her. Vårt siste, og ikke minst viktige spor, er ledelse og kompetanse. Her jobbet NSM aktivt med å tydeliggjøre rolleforventninger, mål og myndighetsområder for ledere slik at NSM evner å skape bærekraftig ledelse over tid.

Kvinneandelen i NSM var 31,5 prosent ved utgangen av 2015. Kvinneandelen på ledernivå var 40 prosent, mens kvinneandelen blant mellomlederne var 9,5 prosent. NSM har flere svært teknologisk rettede avdelinger, hvor majoriteten av søkermassen til ledige stillinger ofte er menn. Det har imidlertid vært rekruttert flere kvinner til tekniske oppgaver

i 2015. I de mer humanistisk rettede avdelingene er rekrutteringsgrunnlaget jevnere fordelt.

NSM gjør et aktivt arbeid for å rekruttere kvinner i alle ledd i organisasjonen blant annet ved å være tilstede på utdanningsinstitusjoner og profilere NSM som en attraktiv arbeidsplass for begge kjønn. Arbeidet med ny organisering av NSM har pågått siden sommeren 2015. Å målrette tiltak for å øke kvinneandelen i denne perioden har ikke kunnet bli prioritert.

Sykefravær for virksomheten under ett var på 6,4 prosent, hvorav 2,8 prosent kan relateres til langtidsfravær. Enkelte seksjoner i virksomheten hadde ved inngangen til 2015 høyere turnover enn andre. Det ble etablert kompetanseprogram og strategiprosesser som medførte en sterk reduksjon i turnover i gjeldende avdeling.

VURDERING. Det ble tidligere igangsatt et langsiktig, strategisk arbeid for å adressere forsvarssektorens kompetanseutfordringer. Dette vil bli gjennomført som et reformprogram. For å møte fremtidsbildet er NSM avhengig av å være en endringsdyktig organisasjon som når sine mål gjennom å tiltrekke seg riktig kompetanse, og ved å ha målrettede og engasjerte medarbeidere og ledere. For å oppnå tilstrekkelig og god kompetanse raskt blant de som jobber med hendelseshåndtering er NorCERT Academy etablert som en læringsarena når nyansatte starter i NSM.

NSM igangsatte et strategi- og organisasjonsutviklingsarbeid som resulterte i en ny organisasjonsmodell og en strategiprosess som hele organisasjonen ble berørt av. Dette arbeidet blir ferdigstilt i første halvdel av 2016.

UTFORDRINGER OG RISIKO. På noen fagområder er det utfordrende å rekruttere personer med rett kompetanse. Flere av stillingene i NSMs fagavdelinger er svært spesialiserte og krever høy utdanning og kompetanse. Stadig flere er opptatt av IKT-sikkerhet og konkurransen om de beste hodene er hard. Det er viktig at NSM har evnen til å rekruttere, beholde, utvikle og anvende de dyktige menneskene.

FAKTA ÅRSVERK

218

Antall årsverk i 2015 var 218. Årsverk er definert som én person i 100 prosent stilling i et helt år.

40

Kvinneandelen på ledernivå i NSM var 40 prosent. Kvinneandelen totalt ved utgangen av 2015 var på 31,5 prosent.

Overordnet vurdering av styring og kontroll

NSM har blitt bedre på styring og kontroll i 2015. Vi er spesielt gode på integrerte kontrollaktiviteter i styringen av virksomheten og systematisk oppfølging av tiltak etter kontroll. →

NSM har økt modenhet på styring og kontroll i 2015 i forhold til året før.

NSM BENYTTET MÅL- OG RESULTATSTYRING som sitt grunnleggende styringsprinsipp. For å gi NSMs ledelse innsikt i status på styring og kontroll, har ledergruppen og NSMs internrevisjon blant annet evaluert kvaliteten på NSMs prosesser for internkontroll, risikostyring og virksomhetsstyring. Dette er gjort ved hjelp av en modell for vurdering av modenhet på styring og kontroll, en modell som er spesielt utarbeidet for forsvarssektoren.

NSM har økt modenhet på styring og kontroll i 2015 i forhold til året før. Det er verdt å påpeke en økt modenhet i NSM særlig på kontrollaktiviteter, både i forhold til integrering av slike aktiviteter i styringen av virksomheten og gjennom systematisk oppfølging av tiltak etter gjennomførte kontrollaktiviteter. NSM gjennomførte i 2015 en omfattende internkontroll innenfor hele spekteret av NSMs hjemmelsgrunnlag.

Risikostyring og internkontroll er organisert etter treforsvarslinjemodellen. Dette innebærer en operativ førstelinje som er ansvarlig for å operasjonalisere og etterleve de føringer som ligger i internkontrollsystemet. I andrelinje ligger sentraliserte kontrollfunksjoner, herunder en dedikert ressurs på internkontroll. Tredjelinje består av en uavhengig internrevisjon, som blant annet utarbeider en årlig overordnet uttalelse på styring og kontroll i NSM. Internkontrollen i NSM er basert på COSO-rammeverket.

SIKKERHET OG BEREDSKAP. NSM har utviklet et internt styringssystem for informasjonssikkerhet

basert på ISO 27001 med tilpasning til sikkerhetsloven med forskrifter og egne behov. Videre har NSM det siste året jobbet med videreutvikling av interne beredskapsplaner. Dette arbeidet fortsetter.

EKSTERN KONTROLL. Riksrevisjonen fører kontroll med at NSMs regnskap ikke inneholder vesentlige feil og mangler, og at disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger samt gjeldende regelverk. Revisjonsberetning antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2016. Riksrevisjonen gjennomførte i 2015 en foranalyse av myndighetenes arbeid med forebygging og håndtering av dataangrep i sivil sektor. Ett av de sentrale temaene var hvordan NSM forebygger og håndterer alvorlige dataangrep mot norske virksomheter. Forvaltningsrevisjonen ble avsluttet etter foranalysen.

EOS-utvalget har gjennomført fire stedlige kontroller av NSM i løpet av 2015, samt dokumentkontroll i mange enkeltsaker innen personellsikkerhet. Kontrollene har hatt hovedfokus på personellsikkerhetsområdet. Forsvarsdepartementet har gjennomført en inspeksjon av NSM i 2015, med fokus på NorCERT-funksjonen.

MILJØREDEGJØRELSE. Sammenliknet med andre virksomheter i forsvarssektoren, har NSM ingen egenrapportering mht. bygningsmasse. Årsaken til dette er at NSM leier kontorlokaler fra henholdsvis Forsvaret og Forsvarsbygg. Det betyr at miljørapportering for NSM er innberegnet i de to

FAKTA

Objektsikkerhet

Nasjonal sikkerhetsmyndighet gir råd og fører tilsyn med at sikkerheten knyttet til skjermingsverdige objekter, objekter som må sikres spesielt mot sabotasje og terror, er god nok.

Bygg og installasjoner må beskyttes bedre mot spionasje, sabotasje og terror. Beskyttelsestiltak er vesentlig for å motvirke eller redusere effekten av eventuelle anslag eller angrep.

respektive etatenes miljørapportering. Likeledes har NSM felles avfallshåndtering med Forsvaret. Miljøgiftig avfall håndteres etter gjeldende rutiner og er i hovedsak lagt til Forsvarets/Forsvarsbyggs leverandør av disse tjenestene.

Når det gjelder drivstoff, benyttet NSM i 2015 495 liter drivstoff for sine tjenestekjøretøy, hvilket innebærer et CO₂-utslipp tilsvarende 398 kg. Bruk av privatbil i tjeneste rapporteres til 49 300 km. Antall tjenesteflyreiser i NSM i 2015 var 730.

TIDSTYVER. I 2015 skulle etatene i forsvarssektoren prioritere tiltak som ga konkrete effekter for brukerne. Etatene i forsvarssektoren skulle også vurdere – og eventuelt ta initiativ til – tiltak som vil forenkle brukernes kontakt med det offentlige på tvers av flere statlige virksomheter.

NSM har i 2015 videreført en prøveordning hvor det i de fleste tilfeller ikke lenger er nødvendig å søke om tillatelse for fotografering og filming fra luften. Dette etter en voldsom økning i antall søknader i 2014. Prøveordningen har redusert antall søknader betydelig. Prøveordningen innebar samtidig en forenkling for brukernes kontakt med NSM. Arbeidet med forskriftsendringen som regulerer området og som tar sikte på å gjøre prøveordningen til en permanent løsning, fortsatte i 2015.

Internt arbeides det kontinuerlig med å forenkle saksbehandling og saksbehandlingsrutiner, deriblant bruk av elektronisk signatur, som snart er innført i hele virksomheten.

FAKTA

DRIVSTOFF

730

Antall tjenesteflyreiser i NSM i 2015 var 730.

49300

Bruk av privatbil i tjeneste rapporteres til 49 300 km.

På vei mot målene

Styringen av Nasjonal sikkerhetsmyndighet er knyttet opp i langtidsplanen for forsvarssektoren, som går over fireårsperioder. Inneværende periode går frem til 2017. NSM arbeider for å nå alle målene i iverksettelsesbrevet innen utgangen av perioden. →

Oppsummert måloppnåelse.

MÅL 1: STYRKET FOREBYGGENDE SIKKERHET

Basert på årets resultater ligger vi godt an til å nå målene innen styrket forebyggende sikkerhet. Arbeidet med sikring av skjermingsverdige IKT-systemer, bygg, installasjoner og annen infrastruktur er styrket, og kapasiteten vil bidra til å nå målene fremover. I 2015 har vi blant annet laget veiledere om IKT-sikkerhet, sikkerhetsstyring og terrorsikring (sistnevnte i samarbeid med POD og PST). God synergi er skapt blant annet gjennom samarbeid med høyskoler og universiteter, og vil videreutvikles. En stor utfordring er det omfattende og økende behov for IKT-rådgivning i samfunnet.

Også arbeidet med å få på plass standarder for risikovurdering og fysisk sikring mot blant annet terrorangrep ventes å effektivisere NSMs veilednings- og kursvirksomhet i årene fremover. En annen utfordring er stor etterspørsel fra Forsvaret etter utvikling av sikkerhetstiltak. NSM vurderer fortløpende ulike tiltak for å løse dette.

MÅL 2: EFFEKTIV HÅNDTERING AV SIKKERHETSTRUENDE HENDELSER PÅ NASJONALT NIVÅ

Økt kapasitet i operasjonssenteret i NSM NorCert setter NSM i stand til å håndtere flere sikkerhetstruende hendelser i årene fremover. Også oppbyggingen av sektorvise responsmiljøer, og en ny strategi for bistand til hendeshåndtering, vil effektivisere håndteringen av dataangrep på nasjonalt nivå. NSM driver blant annet Varslingssystem for Digital Infrastruktur (VDI), som gjør det mulig å avdekke og verifisere større dataangrep mot kritisk infrastruktur. Systemet er bygd opp av sensorer i større virksomheter. Det er imidlertid et behov for sensorer hos flere virksomheter for å få et bedre bilde av sikkerhetstruende hendelser på nett. Veksten i antall dataangrep er jevn, og vi forventer økning i årene fremover. En utfordring er å rekruttere og beholde medarbeidere for å opprettholde vår operative evne.

MÅL 3: REDUSERE SAMFUNNETS SÅRBARHET GJENNOM KONTROLL OG TILSYN

NSM har fått på plass en prosess for sikkerhetsgodkjenning av graderte datasystemer. Vi forventer både en bedring på saksbehandlingstid og bedre kvalitet på arbeidet som blir gjort ved at prosessen er satt bedre i system.

Flere tilsyn er et viktig mål i langtidsplanen for forsvarssektoren, og NSM vil nå dette målet. NSM har i 2015 sett effekten av styrket oppfølging i forhold til lukking av påviste avvik. NSM har siden 2013 arbeidet med å effektivisere oppfølgingen av tilsynsobjekter.

MÅL 4: BEDRE IKT-SIKKERHETEN I SAMFUNNET

NSM har levert godt på målet i 2015. Blant annet har vi oversendt en rekke forslag til tiltak til våre styrende departementer for å redusere digitale sårbarheter. Etablering av seksjonen for teknologisk rådgivning vil styrke evnen til å gi råd, veiledning og bistand i årene fremover.

MÅL 5: SIKRE AKTIVITET I TRÅD MED ØKONOMISKE RESSURSER

Vi ligger godt an til å nå målene på økonomistyring. To tiltak som vil gi effekt i årene fremover er kurs-senteret som er selvfinansierende gjennom kursavgift fra deltakerne, og saksbehandlingsgebyr for søknader om sikkerhetsgodkjenning av graderte informasjonssystemer i sivil sektor.

MÅL 6: EFFEKTIVISERING OG VIDEREUTVIKLING AV NSM

I 2015 har NSM påbegynt et arbeid med organisasjonsutvikling. Hensikten er å effektivisere organisasjonens oppgaveløsning og bedre leveranseevnen til samfunnet ytterligere.

Personellsikkerhetsområdet utgjør for tiden en stor utfordring for NSM. Flere komplekse saker førte til lang saksbehandlingstid. Først mot slutten av 2015 har iverksatte tiltak bedret situasjonen. NSM forventer at saksbehandlingstiden for klage- og klareringssaker reduseres ytterligere i 2016.

MÅL 7: RIKTIG KOMPETANSE TIL OPPGAVELØSNINGEN I NSM

En hovedutfordring for NSM i årene som kommer er rekruttering og evnen til å holde på kritisk kompetanse. Det er igangsatt et langsiktig, strategisk arbeid for å avhjelpe forsvarssektorens kompetanseutfordringer. For å møte fremtiden må NSM som organisasjon takle endringsbehovet på en god måte gjennom å tiltrekke seg riktig kompetanse. Kompetanseutfordringen vil vare i flere år, og stille store krav til vår evne til å rekruttere og holde på kritisk kompetanse. ☺

Ledelseskommentar årsregnskapet 2015

FORMÅL. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er Norges ekspertorgan for informasjons- og objektsikkerhet, og det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet. Direktoratet er nasjonal varslings- og koordineringsinstans for alvorlige dataangrep og andre IKT-sikkerhetshendelser. Direktoratet er administrativt underlagt Forsvarsdepartementet, og rapporterer med faglig ansvarlinje til Justis- og beredskapsdepartementet for oppgaveløsning i sivil sektor og til Forsvarsdepartementet for militær sektor. NSM holder til på tre ulike lokasjoner i Oslo-området.

NSM er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det fremgår av prinsippnoten til årsregnskapet. Årsregnskapet utgjør del 6 i direktoratets årsrapport.

Bekreftelse. Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav i økonomiinstruks for forsvarssektoren. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av direktoratets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

VURDERINGER AV VESENTLIGE FORHOLD. I 2015 har NSM samlet disponert tildelinger på utgifts-siden på 255 289 000 kroner, jf. bevilgningsrapporteringen og note A. Utgiftene er fordelt mellom driftsutgifter på kapittel 1723 post 01, og utgifter til FoU-prosjekter på kapittel 1760 post 45. Gjennomføringsutgifter for FoU-prosjektene er ført på kapittel 1760 post 01. Her er også utgifter knyttet til sikkerhetsgodkjenning for Forsvaret postert.

Driftsutgiftene på kapittel 1723 viser merutgifter på 119 057 kroner, men etter justering for merinntekter har direktoratet en mindreutgift på 4 734 818 kroner som søkes overført til neste år på kapittel 1723 post 01 iht. beregninger i note B.

Utgiftene til FoU-prosjekter på kapittel 1760 post 45 viser en mindreutgift på 2 510 877 kroner. Bevilgningen på denne posten er gitt med stikkord «kan overføres». Beløpet stammer fra tildelinger gitt de siste to budsjettår, og kan søkes overført til neste år. På kapittel 1760 post 01 viser regnskapet en merutgift på 1 535 652 kroner. Det skulle vært omgruppert midler til dekning av gjennomføringsutgifter for FoU-prosjektene fra post 45 til post 01 i løpet av 2015. Ved en inkurie ble denne omgrupperingen ikke gjennomført. NSM har derfor valgt å se resultatet på de to postene under ett, og søker overført netto mindreutgift på 975 225 kroner.

Artskontorrapporteringen viser at utbetalinger til lønn og sosiale utgifter beløp seg til 156 234 137 kroner mot 143 179 035 kroner i 2014. Økningen forklares ved at antall årsverk er økt som følge av styrket driftsbudsjett. Se for øvrig note 2.

Andre utbetalinger til drift utgjør 98 107 857 kroner, mot 103 409 949 kroner i 2014. Postene mindre utstyrsanskaffelser og kjøp fra eksterne leverandører viser størst reduksjon fra 2014 til 2015. Reduksjonen forklares med at det i 2014 ble gjennomført omfattende utstyrsanskaffelser, samt naturlige variasjoner fra år til annet innen NSMs prosjektportefølje. Samtidig gjøres det oppmerksom på at innføringen av nettoføringsordningen for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen 1. januar 2015 fører til at tallene ikke er sammenlignbare sett opp i mot foregående år.

Inntekter utgjør 24 881 876 kroner, mot 20 203 797 kroner i 2014. Inntektene knytter seg til kurs- og konferanseavgifter, brukerbetaling fra NorCERT-medlemmer og -partnere, samt annen brukerbetaling for tjenester levert fra NSM. Økningen fra 2014 skriver seg fra brukerfinansierte tjenester, økt deltakelse på direktoratets kurs og konferanser, samt refusjoner av utlegg for andre virksomheter.

Mellomværende med statskassen utgjorde 5 975 091 kroner pr 31.12.15. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av. Foruten rapportert mellomværende har direktoratet kundefordringer på 993 189 kroner. Dette er fakturaer som er sendt ut i 2015 men ikke betalt, og som derfor ikke fremkommer som inntekt i årsregnskapet. I tillegg har direktoratet en bokført leverandørgjeld på 237 082 kroner. Dette skyldes en faktura som ble bokført i 2015, mens forfallsdato var i 2016. Se for øvrig opplysninger om avregning med statskassen i note 5.

TILLEGGSOPPLYSNINGER. Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for NSM. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d. men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2016. Beretningen er unntatt offentlighet frem til Stortinget har mottatt Dokument 1 fra Riksrevisjonen, men vil bli publisert på direktoratets nettsider så snart dokumentet er offentlig.

Kolsås, 22. april 2016

Kjetil Nilsen, Direktør

Prinsippnote til årsregnskapet

ÅRSREGNSKAP FOR STATLIGE VIRKSOMHETER er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av eget departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- Regnskapet følger kalenderåret
- Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene

korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

BEVLIGNINGSRAPPORTERINGEN. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post.

ARTSKONTORRAPPORTERINGEN. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 5 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen. ☉

OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING 31.12.2015

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindreutgift
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	01	Driftsutgifter	A, B	223 777 000	223 896 057	-119 057
1760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	01	Driftsutgifter	A, B	7 107 000	8 642 652	-1 535 652
1760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	A, B	24 405 000	21 894 123	2 510 877
1633	Nettoordning, statlig betalt medverdiavgift	01	Driftsutgifter			12 401 482	
<i>Sum utgiftsført</i>					255 289 000	266 834 315	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindreinntekt (-)
4723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	01	Driftsinntekter	A, B	20 028 000	24 881 876	4 853 876
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			19 439 740	
<i>Sum inntektsført</i>					20 028 000	44 321 616	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet

222 512 699

Kapitalkontoer

60xxxx	Norges Bank KK /innbetalinger					28 932 524	
60xxxx	Norges Bank KK /utbetalinger					-251 630 332	
7xxxxx	Endring i mellomværende med statskassen					185 108	
<i>Sum rapportert</i>						0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2015	2014	Endring
7xxxxx	Mellomværende med statskassen	-5 975 091	-6 160 199	185 108

NOTE A FORKLARING AV SAMLET TILDELING

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
172301	4 704 000	219 073 000	223 777 000
176001	761 000	6 346 000	7 107 000
176045	531 000	23 874 000	24 405 000
472301		-20 028 000	-20 028 000

NOTE B FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER OG BEREKNING AV MULIG OVERFØRBART BELØP TIL NESTE ÅR

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/mindre utgift	Utgiftsført av andre iht avgitte belastnings-fullmakter	Merutgift(-)/mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Mer-/ mindre-inntekter (-) iht merinntekts-fullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp*	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
172301/472301		-119 057		-119 057	4 853 876			4 734 818	9 952 250	4 734 818
176001		-1 535 652		-1 535 652				-1 535 652	317 300	
176045	«kan overføres»	2 510 877		2 510 877				2 510 877		975 225

«*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet «kan overføres».

Se det årlige rundskrevet R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter**Stikkordet «kan overføres»**

NSMs bevilgning på kapittel/post 176045 er gitt med stikkordet «kan overføres». Beløpet stammer fra tildelinger gitt innenfor de to siste budsjettår og NSM lar beløpet inngå som en del av mulig overførbart beløp.

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

NSM har brukt lønnsrefusjoner som er rapportert på kapittel/post 172301 til å dekke inn merutgifter under samme post. Lønnsrefusjonene beløper seg samlet til kr 3 806 341.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

NSM er gitt fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter. Merinntekter på kapittel/post 472301 utgjør kr 4 853 876 som er benyttet til å dekke tilsvarende utgifter på kapittel/post 172301.

Mulig overførbart beløp

NSMs ubrukte bevilgning på kapittel/post 172301 beløper seg til kr 4 734 818. Da dette beløpet er under grensen på 5 % regnes hele beløpet som mulig overføring til neste budsjettår.

Ubrukt bevilgning på kapittel/post 176045 kan overføres i sin helhet da stikkordet «kan overføres» er knyttet til budsjettposten. NSM har imidlertid redusert beregnet overføring med merutgiften på kapittel/post 176001, slik at samlet overføring for de to postene sett under ett er beregnet til kroner 975 225. Dette fordi det skulle vært omgruppert midler til dekning av gjennomføringsutgifter for FoU-prosjekter for kapittel/post 176001 i løpet av 2015. Ved en inkurie ble denne omgrupperingen ikke gjennomført.

OPPSTILLING AV ARTSKONTORRAPPORTERINGEN 31.12.2015

	Note	2015	2014
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer			
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	6 400 000	5 531 458
Salgs- og leieinntekter	1	18 481 876	14 672 339
Andre inntekter			
Sum inntekter fra drift		24 881 876	20 203 797
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	156 234 137	143 179 035
Andre utbetalinger til drift	3	98 107 857	103 409 949
Sum utbetalinger		254 341 994	246 588 984
Netto rapporterte driftsutgifter		229 460 118	226 385 187
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger av finansinntekter			
Sum investerings- og finansutgifter		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer			
Utbetaling til kjøp av aksjer			
Utbetaling til kjøp av finansutgifter	4	90 839	
Sum investerings- og finansutgifter		90 839	0
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		90 839	0
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.			
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader			
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler*			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)			
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		19 439 740	17 806 302
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1989 (ref. kap. 1633, inntekt)		12 401 482	
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		-7 038 258	-17 806 302
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		222 512 699	208 578 885

Oversikt over mellomværende med statskassen**

Eiendeler og gjeld	2015	2014
Fordringer	246 748	41 047
Kasse		
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		
Skyldig skattetrekk	-6 221 839	-6 201 246
Skyldige offentlige avgifter		
Annen gjeld		
Sum mellomværende med statskassen	4	-5 975 091

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

NOTE 1 INNBETALINGER FRA DRIFT

	31.12.15	31.12.14
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		
Næringslivstilskudd, NorCERT-funksjonen	6 400 000	5 531 458
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	6 400 000	5 531 458
Salgs- og leieinnbetalinger		
Brukerbetaling	8 110 857	3 664 081
Konferanseinntekter	3 430 765	3 993 540
Viderefakturering, reiseutgifter	1 642 124	1 476 456
Viderefakturering, lønnsutgifter	3 350 649	1 232 014
Øvrige inntekter	1 947 481	4 306 249
Sum salgs- og leieinnbetalinger	18 481 876	14 672 339
Sum innbetalinger fra drift	24 881 876	20 203 797

NOTE 2 UTBETALINGER TIL LØNN

	31.12.15	31.12.14
Lønn	139 000 272	127 975 027
Arbeidsavgift	19 439 740	17 806 302
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-3 806 341	-4 522 725
Andre ytelser	1 600 454	1 920 430
Sum utbetalinger til lønn	156 234 137	143 179 035
Antall årsverk:	218	209

NOTE 3 ANDRE UTBETALINGER TIL DRIFT

	31.12.15	31.12.14
Andre utbetalinger til drift*		
Husleie	14 558 203	10 615 558
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	6 438 642	9 026 195
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	10 484	65 622
Mindre utstyrsanskaffelser	30 616 510	36 328 524
Leie av maskiner, inventar og lignende	6 787 260	6 503 107
Kjøp av fremmede tjenester	18 860 117	21 251 886
Reiser og diett	8 609 758	9 702 309
Øvrige driftsutgifter	12 226 883	9 916 748
Sum andre utbetalinger til drift	98 107 857	103 409 949

*Det gjøres oppmerksom på at det 1. januar 2015 ble innført nettoføringsordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen. Tallene er derfor ikke helt sammenlignbare.

NOTE 4 FINANSINNTEKTER OG FINANSUTGIFTER

	31.12.15	31.12.14
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter		
Valutagevinst		
Annen finansinntekt		
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	90 839	
Valutatap		
Annen finansutgift		
Sum utbetaling av finansutgifter	90 839	0

NOTE 5 SAMMENHENG MELLOM AVREGNING MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.15	31.12.15	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler			0
Obligasjoner			0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	993 189		993 189
Andre fordringer	246 748	246 748	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende			0
Sum	1 239 937	246 748	993 189
Langsiktige gjeld			
Annen langsiktig gjeld			0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-237 082		-237 082
Skyldig skattetrekk	-6 221 837	-6 221 839	2
Skyldige offentlige avgifter			0
Annen kortsiktig gjeld			0
Sum	-6 458 919	-6 221 839	-237 080
Sum	-5 218 982	-5 975 091	756 109

NASJONAL SIKKERHETSMYNDIGHET

Postboks 814, 1306 Sandvika

Tlf. 67 86 40 00

post@nsm.stat.no

www.nsm.stat.no